

Vida Sándor*

A farmernadrág fazonjának utánzása a német bíróság előtt**

Az utóbbi évek német versenyjogi irodalmában egyik különösen gyakran hivatkozott ítélet a Német Legfelsőbb Bíróság ún. „Jeans” (magyarul: farmernadrág) ügyben hozott ítélete.¹

Az eredeti farmer jellemzői a következők voltak:

Elöl: ferdén alakított zsebek, a bal oldalon kis belső zsebbel – térdbetétek

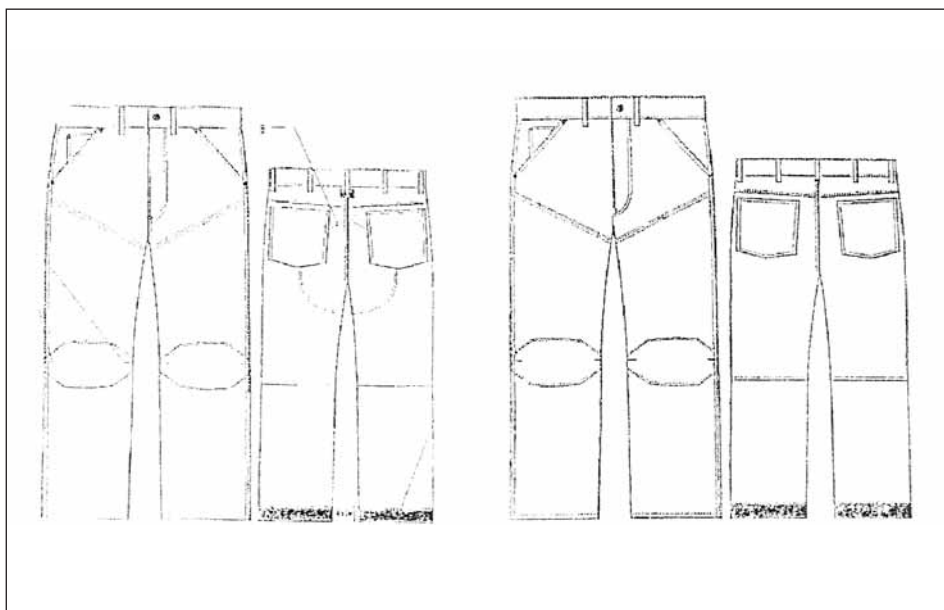
Hátul: az ülőrész kör alakú erősítése, mint a lovaglónadrágokon

– nagyméretű, közel négyzet alakú zsebek

– egyenes szabás, széles nadrágszárak

– 4,5 cm szövet erősítő a nadrágszárak alján.

Az utánzatok az eredetitől alig tértek el.

Az első fokon eljáró Törvényszék a tisztességtelen utánzás miatt indított keresetet elutasította.

A Fellebbviteli Bíróság más álláspontra helyezkedett: a régi verseny törvény

(UWG) generálklauzulája alapján marasztalta az alperest és a gyakorlat abbahagyására kötelezte.

A másodfokú bíróság

ítéletében megállapította, hogy a felperesi farmernadrágok sajátos kialakításúak, s ezáltal meghatározott származási helyre utalnak. A perbeli esetben az átlagost meghaladó ruhaipari újdonságról van szó, amely egyedi esztétikai jellemzőkkel

rendelkezik. Ezek a forgalombahozatal (1996. év) idején szokásos divatirányzat-tól lényeges eltérést mutatnak. A felperesi farmernadrágok eredetiségét különösen azok a nem funkcionális jellemzők adják, amelyek a hagyományos farmernadrágoktól lényegesen eltérnek. A felperesi farmernadrág alkalmas arra is, hogy új irányzatot indítson el. Ezért a felperesi termékek annak a célnak is megfelelnek, hogy a származásra utaljanak, és hogy a közönség azokat újra felismerje. Nem szükséges, hogy a közönség a gyártó vállalatot név szerint is azonosítani tudja, elegendő, ha meghatározott vállalatra gondol.

Az alperes által alkalmazott lényegtelen módosítások a fazon átvételének tényén nem változtatnak. Mindkét fazon által keltett összbemutató megtevesztően hasonló. Különösen ez a helyzet, ha a két farmert nem egymás mellett látják. Ezért fennáll a származási helyre vonatkozó közvetett megtevesztés esélye is: a közönség egymással gazdasági kapcsolatban álló vállalatokra gondol.

Nem változtat ezeken a körülményeken az alperesi nadrágra rávarrott papírcímke, valamint a „K...” megjelölésű csomagolás sem. Ezek a származás tekintetében való megtevesztést nem közömbösítik, mivel egyrészt nem tartósan kísérik az árut, másrészt a „K...” olyan fantáziaszó, amely nem utal az alperesi vállalatra. Az alperes által benyújtott fogyasztói véleménykutatás eredménye szerint a megkérdezettek 46%-a ismeri a felperesi farmernadrágot, ebből pedig 11% még a felperes nevét is meg tudta mondani.

A Legfelsőbb Bíróság

az alperes által benyújtott felülvizsgálati kérelmet elutasította.

A terjedelmes ítéletet a következőkben csak kivonatossan közlöm.

A harmadfokú ítélet indokolását az al kezdte, hogy a Fellebbviteli Bíróság által hozott és az abbahagyást elrendelő ítélet mind a régi (1909), mind a hatá-

* A szerző jogtanácsos.

** A tanulmány a Fritz Thyssen Stiftung által lehetővé tett tanulmányút keretében készült.

¹ Az ítélet kelte: 2005. szeptember 15. – GRUR 2006, p. 79 = WRP 2006, p. 75; Hefermehl/Köhler/Bornkamm: Wettbewerbsrecht 25. kiadás, München 2007, UWG 4. § 9. pont, 9.41 széljegyzet; Ohly, WRP 2008, p. 184

lyos (2002) versenytörvény alapján helytálló.

1. a) Szemben az alperes felülvizsgálati kérelmében foglaltakkal, a versenyjogi igény alapossága nem vitatható azon az alapon, hogy a felperes nem vette igénybe a közösségi formatervezési oltalomról szóló 6/2002 EK rendelet által lehetővé tett oltalmi lehetőséget. E rendelet 96. cikkének (1) bekezdése ugyanis úgy rendelkezik, hogy a tagállamoknak a tisztességtelen verseny tilalma tárgyában kiadott előírásai érintetlenek maradnak. E rendelkezés hatálya alá esnek a versenytörvény (2004) 4. § 9. pontjának a) bekezdése által meghatározott cselekmények is, amelyek szerint tilos a tisztességtelen utánzás.

b) Az állandó joggyakorlat értelmében a hivatkozott rendelkezés szerint tiltott a tisztességtelen utánzással előállított termékeknek az üzleti verseny keretében történő forgalomba hozatala. Ha a közönség megtévesztésének veszélye a származás tekintetében fennáll, akkor az az utánzás tisztességtelen.

c) A Fellebbviteli Bíróság helyesen állapította meg a tényállást, amikor a per tárgyát képező farmernadrágok eredetiségét igenlően válaszolta meg. Ezek sajátos formája ugyanis alkalmas arra, hogy meghatározott előállítótól való származásra utaljon: a zsebek előlnézetben egyszerűen rombuszt képeznek, ezen felül helytállóan állapította meg a Fellebbviteli Bíróság, hogy a feltűnő térdapplikációk, a hátoldalon pedig a térdhajlat magasságában elhelyezett, funkcionálisan nem indokolt varratok, valamint a kevésbé szokott szögletes hátsó zsebek lényeges különbséget képeznek a hagyományos farmernadrágokkal szemben.

Az eljáró tanács gyakorlata értelmében a különösen eredeti forma, divatcikkek esetén is utalhat a származásra. Ezért a Fellebbviteli Bíróság helytállóan állapította meg, hogy az eredeti termékek bevezetését megelőzően, azaz 1996 előtt, az ilyen szabású farmernadrág ismeretlen volt, ezért a szabásnak az átlagoshoz viszonyított kiemelkedő jelentőséget tulajdonított.

Alaptalan a felülvizsgálati kérelem abban a vonatkozásban is, hogy a Fellebbviteli Bíróság szakértő közbejötté nélkül állapította meg a tényállást. Még ha a Fellebbviteli Bíróság eljáró tagjai, a másodfokú ítélet indokolása szerint nem is tekinthetők a farmernadrágok szokásos vásárlóinak, ennek ellenére szakértői vélemény beszerzése nélkül is képesek voltak a per

tárgyát képező farmernadrágok versenyjogi szempontból releváns tulajdonságainak értékelésére. A Fellebbviteli Bíróság ebben a vonatkozásban helytállóan indult ki abból, hogy nem szükséges, hogy az eljáró tanács tagjai a farmernadrágok potenciális vásárlói legyenek ahhoz, hogy a tényállást képesek legyenek megállapítani.

2. A Fellebbviteli Bíróság nem sértett eljárási szabályt, amikor egy szinte azonos utánzat fennforgását állapította meg. Igaz, hogy a farmernadrágokon hátulnézetben bizonyos eltérések mutathatók ki, azonban ezek a termék összességét jellemző egyedi vonásokkal szemben elhanyagolhatóak. Alaptalan a felülvizsgálati kérelem abban a vonatkozásban is, amikor - utalással az első fokon eljáró Törvényszék megállapításaira - arra hivatkozik, hogy a farmernadrágokon eltérően elhelyezett címkék (az alperesnél K..., a felperesnél K...) kizárják az összetévesztést. Ebben a vonatkozásban a Fellebbviteli Bíróság ugyancsak helytállóan állapította meg, hogy a ruhacímkék versenyjogi szempontból nem közömbösítik a jellegzetes termék tisztességtelen utánzását.

3. Eljárásjogi szempontból nem kifogásolható a Fellebbviteli Bíróságnak az a ténymegállapítása, amely szerint a felperesi farmernadrágok bizonyos ismertségre tettek szert - szemben a felülvizsgálati kérelem előadásával. Nem feltétele ugyanis a versenyjogi oltalomnak a széles körű ismertség (Verkehrsgeltung), elegendő, ha a közönség jelentős része ismeri az eredeti terméket. Ebben a vonatkozásban pedig a Fellebbviteli Bíróság az alperes által benyújtott magánszakvéleményt vette alapul, amely ez utóbbi vonatkozásban megnyugtató választ adott. Sőt - annak ellenére, hogy az eredeti termék előállítójának névszerinti ismeretét a bírósági gyakorlat nem kívánja meg, a szakvéleményből megállapíthatóan a megkérdezettek 11%-a még név szerint is meg tudta nevezni a felperest.

Mindezekre tekintettel a Fellebbviteli Bíróság helytállóan állapította meg, hogy az alperesi farmerek (utánzatok) forgalmazása tisztességtelen - mondja a Legfelsőbb Bíróság.

Az alperes utolsó dobása: az Európai Bíróság

Olyan esetekben, amikor a nemzeti bíróság előtti perben a közösségi jog értel-

mezése szükséges, mód van rá, hogy a nemzeti bíróság saját kezdeményezéséből, vagy a peres felek valamelyikének kezdeményezése alapján az Európai Bíróságtól kérjen jogértelmező, előzetes állásfoglalást.

Ezt a lehetőséget kívánta kihasználni a (jogerősen) pereszes alperes, amikor a Legfelsőbb Bíróság ítéletének kézhezvételét követően ilyen kérelmet terjesztett elő. Ebben arra hivatkozott, hogy a közösségi mintaoltalmi jog igénybevételének elmulasztásának jogkövetkezményei tárgyában a Legfelsőbb Bíróság nem kért előzetes döntést az Európai Bíróságtól, s az ítélet szövegéből sem állapítható meg, hogy a felülvizsgálati eljárás során ez a kérdés mérlegelés tárgyát képezte volna.

A Legfelsőbb Bíróság ezt az újabb quasi felülvizsgálati kérelmet ugyancsak elutasította.²

A határozat (ún. „Jeans II.” ügy) indoklása szerint az alperes újabb kérelmében nem utalt rá, hogy akár az alsófokú bíróságok előtti eljárásban, akár a felülvizsgálati eljárásban ilyen kérelmet előterjesztett volna; az előzetes döntéshozatali eljárást pedig csak a felülvizsgálati eljárás befejezését követően kezdeményezte.

A továbbiakban a határozat azt mondja, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás az Európai Bíróság gyakorlata értelmében nem szükséges, ha a közösségi jog alkalmazása nem vet fel problémát, nevezetesen ha az eljáró nemzeti bíróságnak semmiféle kételye nincs abban a vonatkozásban, hogy a felvetődő jogkérdés miként válaszolandó meg, s ha a nemzeti bíróság meggyőződése szerint az EK többi tagállamaiban működő bíróságok, valamint az Európai Bíróság is hasonlóképpen válaszolná meg a szóban forgó jogkérdést.

A Legfelsőbb Bíróság eljáró tanácsa a német jogi irodalomban e tárgyban olvasható állásfoglalásokkal azonos módon döntötte el, hogy mivel a közösségi mintaoltalmi rendelet 96. cikke, valamint preambuluma 31. cikke úgy rendelkezik, hogy a tagállamok versenyjogi rendelkezései érintetlenül maradnak, az ügy nem vet fel közösségi jogi problémát. A mintaoltalmi jog és a versenyjog egymásmellettiségét egyébként a kétféle oltalom eltérő feltételei és az eltérő jogi következmények indokolják. Míg a közösségi mintaoltalom az újdonságon és a külalak sajátosságain alapul és az oltalmi idő három

² A határozat kelte: 2006. január 19. - GRUR 2006, p. 346

évre korlátozott, addig a versenyjogi igények érvényesítésének feltétele, hogy az áru származása vonatkozásában kiküszöbölhető utánzás forogjon fenn, valamint hogy az oltalom időtartama előzetesen nincs meghatározva.

Mindezekre tekintettel az Európai Bíróság joggyakorlata értelmében az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének nem volt helye – mondja a határozat.

Véleményem szerint imponáló, hogy a Német Legfelsőbb Bíróság nem egyszerűen azzal utasította el a kérelmet, hogy „Roma locuta, causa finita” (az ügy jogerősen le van zárva), amit szerintem ugyancsak megtehetett volna. A Legfelsőbb Bíróság ezzel szemben felhasználta ezt az alkalmat arra, hogy megvilágítsa, mikor felesleges az Európai Bíróság megkeresése előzetes döntéshozatal céljából.

Ebben a vonatkozásban tehát az ún. „Jeans II.” határozat túlmutat Németország határain.

Az ítéletek értékelése

Kiethe és Groeschke müncheni ügyvédek³ lelkes hangú tanulmányban üdvözik a Német Legfelsőbb Bíróság ítéletét. Szerintük ez az ítélet megkönnyíti a tisztességtelen utánzással szembeni versenyjogi igények érvényesítését.

Már a Legfelsőbb Bíróság ítélete is számos utalást tartalmaz a hasonló ügyekben követett korábbi joggyakorlatra, továbbá irodalmi hivatkozásokat. (Ez a magyar ítélkezési gyakorlatban szokatlan.) Ez a tanulmány jóval tovább megy: 90 lábjegyzet (ebből „csak” 16 hivatkozik a „Jeans” ügyben hozott ítélet egyes megállapításaira) szolgál a tisztességtelen utánzással szembeni (a magyar szóhasználatban: jellegbitorlás) német bírósági gyakorlat és szakirodalmi állásfoglalások bemutatására.

Nevezettek különösképpen azt emelik ki, hogy az ítélet koncepciója szerint divatcikkek utánzása, ha az a származásra utal még ha az a megtevesztési küszöb alatt is marad,⁴ akkor is szankcionálható.

Különösen ez a helyzet, ha a termék sajátosan eredeti kialakítású, miáltal az meghatározott előállítóra történő utalásként fogható fel.

A tisztességtelen utánzással szembeni oltalom különösen fontos a divatcikkek általában rövid élettartama miatt.

Ezért – a korábbi bírósági gyakorlatra utalással – azt hangsúlyozzák, hogy elengedhetetlen, hogy az új ruházati cikkek előállítói folyamatosan figyeljék a piacot és vizsgálják az esetleges utánzatokat. Ha pedig ilyenekkel találkoznak, következetesen fel kell lépniük azok ellen: a gyakorlat abbahagyására vonatkozó felszólítással vagy szükség esetén bírósági eljárás indításával. Az új ruházati cikkek versenyjogi oltalma ugyanis csak így biztosítható, mert a versenytársak általi használat eltűrése megszünteti az új termék származásra utaló jellegét. Új ruházati cikkek esetén is csak következetes jogérvényesítéssel hosszabbítható meg a versenyjogi oltalmi idő. (Ez persze más termékek utánzása esetén is így áll.)

Szemmel látható elégedettséggel számolnak be arról is, hogy a Hamburgi Fellebbviteli Bíróság⁵ divatcikkek tisztességtelen utánzása miatt előtte folyó ügyben szinte egyidejűleg hasonló jogi következtetésre jutott, mint a Legfelsőbb Bíróság. (Igaz a farmernadrágok ügyében az ítéletek a „divatcikk” szót nem használják, szerintem már csak azért sem, mert azok különös oltalmára a bírói gyakorlat kivételes szabályokat dolgozott ki – figyelemmel a divatcikkek szezonális jellegére.)

A versenyjogi bíraskodás és szakirodalom „nagy öregje”⁶ Teplitzky⁷ színvonalas kommentárban dicséri az ítéletet.

Nézete szerint helyesen végezte az elhatárolást a Legfelsőbb Bíróság, amikor a versenyjogi oltalom és a közösségi mintaoltalom között határvonalat húzott, akár csak – hasonló tényállás mellett – a versenyjogi oltalom és a német mintaoltalmi jog vonatkozásában néhány évvel korábban született precedens értékű ítélet.

Különösen figyelemreméltónak tartja a termékek jellemzőinek elemzését, amely

még a laikus olvasó számára is érthetően világítja meg azokat a szempontokat, amelyeket az ítélet meghozatalánál a bíróságok figyelembe vettek. Szerinte helyesen járt el a bíróság akkor is, amikor az adott esetben nem rendelt el szakértői bizonyítást és a bírói szabad mérlegelés keretében döntött. Ugyanakkor arra is figyelmeztet, hogy ezt a módszert túlzásba vinni sem szabad. A bíróságoknak önkritikusan (mit selbstkritischen Augenmass) célszerű eljárniuk, kellő visszafogottsággal, amikor a szakértői bizonyítást nem rendelik el.

Figyelemreméltónak tartja és helyesli, hogy tekintettel a per tárgyát képező termék eredetiségére és egyedi jellemzőire, a bíróság az adott esetben kizárta azt a szempontot, mintha új ruházati cikkeknel a fogyasztók nem a származásra utaló jellemzőket ismernék fel, hanem csak új divatstílus kezdetére gondolnának.

Nem új a bírósági gyakorlatban, de szerintem helyeselhető az ítéletben olvasható megerősítés, hogy a származás tekintetében történő megtevesztést nem zárják ki az olyan megjelöléssel, amelyeket a vásárlás után a fogyasztók eltávolítanak. Az adott esetben a papírcímke, valamint a csomagoláson szereplő másfajta védjegy voltak ezek.

Végül a „bizonyos ismertség” feltétellel kapcsolatosan némi gúnnyal jegyzi meg, hogy a bíróság „pikáns módon” az alperes által becsatolt fogyasztói véleménykutatás eredményeit vette figyelembe a marasztaló ítélet meghozatalánál.

Befejezésül csak annyit, hogy utólag a megoldás (mint az gyakran lenni szokott) egyszerűnek látszik. Mégis az a körülmény, hogy a Legfelsőbb Bíróság ítélete olyan ismert jogtudósok figyelmét is felkeltette, mint Köhler vagy Ohly⁸ mutatja, hogy az több olyan jogkérdést is felvet, amely miatt a magyar olvasónak is érdemes az ügygel megismerkednie.

Az egyik legfontosabb tanulság mindenestre az, hogy ha az utánzó nem tesz meg minden tőle elvárható a megtevesztés kiküszöbölésére, akkor jogsértően jár el. E vonatkozásban a hatályos német versenytörvény szabálya sokkal alaposabb, mint a korábbié – s tegyük hozzá, mint a magyar törvényé is.

³ WRP 2006, p. 794

⁴ Ez alatt azt értik, hogy divatcikkek vonatkozásában nem szükséges az utánzás „tisztességtelenségét” (a származás tekintetében való megtevesztést) bizonyítani. E vonatkozásban a Német Legfelsőbb Bíróság egy korábbi eseti határozatára hivatkoznak. „Modeneuheiten” ügy GRUR 1973, p. 478

⁵ OLG Hamburg 2005. február 24. „Gipürens Spitze” ügy. GRUR-RR 2006, p. 94 = WRP 2005, p. 913

⁶ A német Legfelsőbb Bíróság nyugalmazott bírója, a 2. kiadást látott Versenyjogi Nagykommentár szerkesztője és szerzője, akinek a versenyjogi igény érvényesítéséről szóló (Wettbewerbsrechtliche Ansprüche) kommentárja 8 kiadást ért meg.

⁷ LMK 2005, p. 162219

⁸ Vö. 1. lábjegyzet